

KRIJGEN LEERLINGEN EEN ADEQUAAT ADVIES?

De overgang van basis- naar voortgezet onderwijs

De overgang van basis- naar voortgezet onderwijs is voor alle kinderen een centraal moment in hun schoolloopbaan. De keuzes gemaakt op het eind van het basisonderwijs bepalen immers in belangrijke mate de mogelijkheden en kansen in het vervolgonderwijs en op de arbeidsmarkt. En aangezien de overheid het via omwegen een traject voltooien, tweede-kans onderwijs en het zogenaamde 'stapelen' steeds meer ontmoedigt, neemt de noodzaak van een adequate keuze alleen maar toe.

Het ITS en het SCO-Kohnstamm Instituut hebben gezamenlijk een aantal studies uitgevoerd rond de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs. Hiervoor zijn gegevens gebruikt uit het PRIMA-cohortonderzoek, een tweejaarlijks onderzoek onder zo'n 600 basisscholen en 60.000 leerlingen.

In het rapport 'Van basis- naar voortgezet onderwijs' worden uiteenlopende onderwerpen onder de loep genomen, zoals de rol van ouders en scholen bij de totstandkoming van het advies voor voortgezet onderwijs, de samenhang tussen prestaties, sociaal milieu, etniciteit en advies, de voorbereiding in groep 8 op het voortgezet onderwijs, de ondersteuning van leerlingen en ouders bij het maken van de V.O.-keuze en de voorspellende waarde van het advies voor de latere schoolloopbaan.

Adviezen

Er blijkt een sterke samenhang te zijn tussen het opleidingsniveau van de ouders en het V.O.-advies van hun kroost. Zo krijgt slechts 9 procent van de kinderen van ouders met hooguit basisonderwijs een VWO-advies, terwijl dat voor kinderen van ouders met een HBO- of universitaire

opleiding 43 procent is. Ook zijn er grote verschillen tussen etnische groepen. Van de Nederlandse kinderen krijgt bijvoorbeeld 26 procent een VWO-advies, van de Marokkaanse niet meer dan 8 procent. Dit wordt verduidelijkt in de tabel, waarin een overzicht staat van de adviezen, uitgesplitst naar het ouderlijke opleidingsniveau en de etnische herkomst.

Positieve discriminatie?

Een aantal jaren geleden bleek dat allochtone leerlingen bij gelijke prestaties hogere adviezen kregen dan Nederlandse leerlingen; ze werden 'overgeadviseerd'. Voor deze vorm van positieve discriminatie worden verschillende verklaringen aangevoerd. Leerkrachten kunnen bij hun advisering rekening houden met mogelijk negatieve effecten van het migratieverleden en met het feit dat de (Nederlandse) taalvaardig-

Advies naar opleiding en etniciteit ouders (in procenten)

	Opleiding ouders				Totaal	
	Ba.O.	VBO	MBO	HBO/WO		
VMBO-leerwegerondersteunend	16	11	4	1	6	
VMBO-kaderberoeps	32	29	14	7	17	
VMBO-theoretisch	28	30	31	20	27	
HAVO	15	18	29	30	26	
VWO	9	11	22	43	25	
Etniciteit						
	Nederlands	Gemengd	Surinaams/ Antilliaans	Turks	Marokkaans	Overig
VMBO-leerwegerondersteunend	5	3	9	13	15	8
VMBO-kaderberoeps	15	15	22	30	28	21
VMBO-theoretisch	27	25	37	28	32	24
HAVO	27	31	20	19	17	24
VWO	26	26	12	9	8	22

heid misschien wel laag is, maar dat de intellectuele capaciteiten voldoende zijn om een hoger V.O.-niveau aan te kunnen. Ook zijn leerkrachten wellicht bang om te discrimineren en vertonen ze politiek-correct gedrag. Een andere verklaring heeft te maken met de samenstelling van de klas: in een klas met een overwegend laag prestatieniveau krijgen de iets betere leerlingen makkelijker een relatief hoog advies. Een laatste verklaring houdt verband met stedelijkheid: in grote steden zijn ouders assertiever en oefenen meer druk uit op leerkrachten om een hoog advies te geven.

Gevolgen

Wat de gevolgen zijn van overadvisering is niet helemaal helder. Uit sommige onderzoeken blijkt dat overgeadviseerde leerlingen het wel redden, mogelijk doordat het voor hen een extra uitdaging en motivatie is geweest en met hulp van docenten en broers en zussen. Andere laten zien dat overgeadviseerde leerlingen lagere rapportcijfers halen, meer doubleren en voortijdig de school verlaten. Overigens kan een

ongunstiger schoolloopbaan niet zozeer het gevolg zijn van overadvisering, maar van het feit dat allochtone ouders vaker voor een hoger schooltype kiezen dan geadviseerd.

Overadvisering over?

Er zijn signalen dat overadvisering de laatste jaren aan het af nemen is. Uit de huidige analyses komt naar voren dat hoewel Marokkaanse, Turkse, Surinaamse en Antilliaanse leerlingen lagere adviezen krijgen dan autochtone leerlingen, deze verschillen nagenoeg geheel verdwijnen wanneer rekening wordt gehouden met de prestaties van de leerlingen. Verder blijkt dat in de grote gemeenten gemiddeld wat lagere adviezen worden gegeven, maar dat dit komt door de lagere prestaties van leerlingen in deze gemeenten. Ook blijkt dat in klassen met een hoog prestatieniveau gemiddeld ook een hoger advies wordt gegeven, maar dat dit op het conto kan worden geschreven van de hogere schoolprestaties van leerlingen in deze klassen. Na correctie voor prestaties is er in klassen met een hoog prestatieniveau eerder sprake van

een onderadvisering; leerlingen in die klassen worden dus strenger beoordeeld.

Treffende adviezen

Al met al blijkt nu dat de adviezen in zeer sterke mate worden gebaseerd op de werkelijke prestaties van de leerlingen, en dan vooral hun rekenprestaties. Vanwaar het verdwijnen van overadvisering? Een oorzaak zou gelegen kunnen zijn in de procedure-afspraken die in de grote steden zijn gemaakt om het advies beter af te stemmen op de prestaties. Ook hebben leerkrachten in de loop van de jaren steeds meer ervaring met allochtone leerlingen opgedaan waardoor ze een betere kijk op hun reële capaciteiten en mogelijkheden hebben gekregen. Bovendien is de afgelopen periode het politieke klimaat en de publieke discussie over eertijds gevoelige onderwerpen flink gewijzigd. De terughoudendheid bij het stellen van harde eisen en de angst om te discrimineren is sindsdien aanzienlijk minder geworden. Misschien zijn scholen voor voortgezet onderwijs ook kritischer geworden in hun toelatingsbeleid, omdat zij steeds meer worden afgerekend op hun rendement.

RAPPORT:

G. Driessen, J. Doesborgh, G. Ledoux, M. Overmaat, J. Roeleveld, & I. van der Veen (2005). Van basis- naar voortgezet onderwijs. Voorbereiding, advisering en effecten. Nijmegen/Amsterdam: ITS/SCO-Kohnstamm Instituut.

MEER INFORMATIE:

Geert Driessen
g.driessen@its.ru.nl

